

Yttrande avseende Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037

IKEA Älmhult AB vill härmed lämna följande yttrande med anledning av Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037

Sammanfattning

IKEA Älmhult AB välkomnar att Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2026–2037 har med objektet Lund–Hässleholm. Samtidigt konstaterar vi att den föreslagna planen inte tillräckligt adresserar kapacitetsproblemen på Södra stambanan, den pulsåder som förbinder Älmhult med Sverige, Europa och världen. För IKEA Älmhult AB är en fungerande och pålitlig järnväg avgörande för kompetensförsörjning, tillväxt och konkurrenskraft. Den är också en förutsättning för resande, besöksnäring och för möjligheten för oss att fortsätta växa och utvecklas i Älmhult.

IKEA Älmhult AB välkomnar planens starka fokus på vidmakthållande och på trimningsåtgärder men vill understryka att ökade ekonomiska ramar, kompletterande finansieringsformer och en snabbare genomförandetakt är nödvändiga för att säkra svensk konkurrenskraft.

IKEA Älmhult AB vill framföra följande:

- ✓ Utbyggnad till fyra spår mellan Lund–Hässleholm måste vara högsta prioritet och ges en tidsplan som svarar upp dels mot dagens behov och dels mot trafikökning blir följden av färdigställandet av Fehmarn-Bält förbindelsen.
- ✓ Det eftersatta järnvägsunderhållet behöver återtogs snabbare än planerat och arbetsmetoderna moderniseras.
- ✓ Både alternativa finansierings- och genomförandelösningar bör prövas för att öka genomförandetakten och öka effektiviteten.

Om IKEA i Älmhult

Älmhult är hjärtat av IKEA. Älmhult är också centrum för hela vår globala produktutveckling. Totalt är vi 5 500 medarbetare från över 60 nationaliteter som jobbar på någon av våra 14 olika enheter i Älmhult, många med unik spetskompetens. Över 3 000 av våra medarbetare pendlar till sitt jobb i Älmhult, varav drygt 1 000 av dem pendlar från Malmö med omnejd.

Idag har våra pendlande medarbetare svårt att få sin vardag att gå ihop. Tågen kommer inte när de ska, inte alltför sällan är de korta och saknar sittplatser, är ostädade och så fungerar inte uppkopplingen. Det är orimliga förutsättningar för att ta sig till och från jobbet. För oss som innebär detta svårigheter att rekrytera kompetens men också utmaningar i att behålla den.

I Älmhult finns också IKEA Hotell och IKEA museum som lockar många besökare. Cirka 300 000 besöker oss varje år för att lära sig mer om IKEA, om våra rötter och för att uppleva Älmhult.

Älmhult är därför både en global destination och en arbetsmarknadsnod som är helt beroende av ett välfungerande transportsystem. En robust, pålitlig och kapacitetsstark järnväg är en förutsättning för IKEA att fortsätta växa och utvecklas i Älmhult.

Synpunkter på planförslaget

Trafikverket presenterar en plan där underhåll prioriteras framför nya investeringar, samtidigt som det är tydligt att de samlade behoven, d.v.s. eftersatt järnvägsunderhåll, akut kapacitetsbrist och kommande godstillskott kopplat till Fehmarn Bält överstiger de ekonomiska ramarna. IKEA Älmhult AB anser att fokus på eftersatt underhåll är bra men att investeringar för att möta den kommande öppningen av Fehmarn Bält är lika nödvändiga. Därför bör Sverige ta tillvara EU:s finansieringsmöjligheter i betydligt större utsträckning och vara öppna för att komplettera anslagsfinansiering med andra alternativa finansieringslösningar.

I Trafikverkets uppdrag att ta fram förslag om nationell plan ingick att även föreslå åtgärder lämpliga att finansiera eller påskynda med Öresundsbronns svenska intäkter. IKEA Älmhult AB ser positivt på en sådan möjlighet att förstärka resurserna och möjliggöra fler åtgärder. Vi delar också Trafikverkets uppfattning att medlen bör kunna användas både för åtgärder i järnvägssystemet i region Skåne samt på Södra stambanan hela vägen upp till Alvesta.

Vi ser därutöver ett tydligt behov av ökade insatser för ett mer välfungerande järnvägsunderhåll, för mer effektiva trimningsåtgärder och en betydligt högre genomförandetakt än idag vilket kräver ett förändrat arbetssätt i flera delar. Här kan både bygget av Öresundsbron samt den sista utbyggnaden till fyra spår mellan Malmö och Lund tjäna som förebilder.

Södra stambanan och sträckan Lund–Hässleholm

Södra stambanan är en central del av det nationella järnvägssystemet och pulsådern för IKEA i Älmhult. Sträckan Lund–Hässleholm är en av Sveriges mest belastade och kapaciteten svarar inte upp mot behoven.

Kapacitetsutnyttjandet på sträckan är redan idag nära 100 %. Något som ger frekventa störningar och förseningar som påverkar södra Sveriges utvecklingsmöjligheter och arbetsmarknad och hela Sveriges konkurrenskraft.

Våra medarbetare drabbas på veckobasis av antingen förseningar, inställda tåg eller bristande punktlighet vilket innebär svårigheter att rekrytera och behålla kompetens. Det innebär också förlorad arbetstid och produktivitet, försämrad attraktivitet för Älmhult som arbetsort och försvagade kopplingar till resten av Sverige och till Köpenhamns flygplats som är en strategiskt central knutpunkt för IKEA globalt.

Denna situation kommer i närtid att förvärras då både gods och persontrafik på Södra stambanan ökar med anledning av färdigställandet och idrifttagandet av Fehmarn Bält-förbindelsen.

Vi ser i detta sammanhang mycket positivt på de olika förslagen om flera förbigångsspår på Södra stambanan. Dessa är som Trafikverket konstaterar helt nödvändiga och av vikt att de byggs i rätt ordning och med ett helhetstänk för att nå största möjliga systemnytta då de positiva effekterna av en investering ofta inte realiseras förrän ett helt stråk färdigställts. Genomförandeperioder präglas dessutom ofta av olika grad av störningar i befintlig bana. Därför är det viktigt med sammanhållen, välplanerad och effektiv utbyggnad av Södra stambanan. I den fortsatta planeringen för sträckan Lund–Hässleholm behöver därför Södra stambanan ses om en helhet och insatser och utbyggnader präglas av ett tydligare stråk- och systemtänk.

Utbyggnaden av fyra spår mellan Lund–Hässleholm måste därför prioriteras och genomföras sammanhållet och effektivt. Vi välkomnar att Trafikverket föreslår objektet i plan men menar att utbyggnaden behöver genomföras i en betydligt snabbare takt än planerat samt finansieras i sin helhet i kommande plan.

En underlåtenhet att bygga ut kapaciteten i tid kommer på sikt riskera att innebära ökade samhällskostnader i form av större kostnadsökningar när åtgärderna senareläggs och försvagad konkurrenskraft för sydsvenskt näringsliv. Vidare bör understrykas att Södra stambanan på intet sätt är en fråga för södra Sverige, utan ett stråk som möjliggör för export från hela Sverige och därmed en fråga för hela Sveriges konkurrenskraft.

Genomförandetakt och alternativa finansieringsformer

Dagens planerings-, finansierings- och genomförandesystem för järnvägen måste moderniseras och effektiviseras och den höga kostnadsutvecklingstakten och de långa ledtiderna från planering till genomförande och färdigställande är oroande. Planen som helhet innehåller därutöver inte alla de kapacitetsförstärkningar som skulle behövas och flera objekt, inklusive sträckan Lund–Hässleholm, är inte fullt ut finansierade.

Mot den bakgrunden anser IKEA Älmhult AB att nya arbetssätt och former för genomförande och finansiering måste prövas. Även om alternativ finansiering såsom OPS i sig inte behöver betyda ett ökat ekonomiskt utrymme så finns stor potential för ett mer effektivt genomförande av projekt.

Utan nya arbetssätt och en utökad finansiering finns en uppenbar risk att viktiga och nödvändiga investeringar för tillväxt och klimat skjuts på framtiden med en ökad prislapp och försämrade finansieringsmöjligheter som följd. I sammanhanget är det också angeläget att Sverige blir bättre på att nyttja de finansieringsmöjligheter som EU erbjuder.

IKEA Älmhult AB ser positivt på de objekt som identifierats av Trafikverket som aktuella för OPS, inklusive Lund-Hässleholm och delar av Sydostlänken. Däremot är det av yttersta vikt att en ny finansierings- och genomförandeform inte innebär ytterligare utredningstid då det riskerar att försena utbyggnaderna ytterligare.

Järnvägsunderhåll och modernisering

IKEA Älmhult AB instämmer i Trafikverkets bedömning att återtagandet av järnvägsunderhållet är avgörande för järnvägens funktionalitet, men menar att planen för att återta det eftersatta underhållet först till 2050 är otillräckligt. En mer ambitiös plan för arbetet måste tas fram.

Att det eftersatta underhållet ökar trots att mer resurser har tillförts järnvägsunderhållet de senaste planperioderna är problematiskt och understryker behovet av förändrade och moderniserade arbetssätt. Vi efterfrågar därför en ökad innovation vid upphandling av kontrakt och en ökad digitalisering med t.ex. användning av sensorer. Utöver det behövs snabbare avhjälpning genom bättre maskinell kapacitet, tydligare och mer proaktiv dialog inför avstängningar och högre kvalitet i resenärsinformationen vid underhållsarbete.

Det svenska järnvägssystemet är stort och komplext med många intressenter och parter som ansvarar för olika delar, för att trafiken ska kunna fungera optimalt krävs en ökad samverkan dem emellan. För våra medarbetare är det av yttersta vikt att kunna nyttja sin restid till och från arbetet för arbete eller till nödvändig återhämtning. Dagens utbud, pålitlighet, komfort och service håller inte måttet, även dessa frågor måste beaktas framåt.

Sydostlänken

Sydostlänken är ett strategiskt viktigt projekt som stärker näringslivets konkurrenskraft, knyter samman arbetsmarknadsregioner och skapar ytterligare kapacitet för både gods och persontrafik. IKEA Älmhult AB välkomnar därför att Sydostlänken fortsatt ingår i planen och ser positivt på möjlig OPS-finansiering av delsträckor.

Älmhults bangård

För att kunna fortsätta att utveckla trafiken till och från Älmhult i enlighet med behoven och Öresundstågs planer behövs insatser för att bygga om bangården i Älmhult som möjliggör för tågen att vända på ett effektivt sätt. Det skulle möjliggöra en ny linje mellan Köpenhamn och Malmö men även i övrigt ha en positiv effekt på trafiken i södra Sverige då frigörandet av uppställningsspår på Älmhults bangård skulle frigöra mer spårkapacitet innan fyrspår Lund – Alvesta är på plats.

I detta sammanhang är det av vikt att påpeka att Trafikverket understryker att en ombyggnad är angelägen även utan förbigångsspår på Södra stambanan och Sydostlänken då Älmhults bangård redan idag har kapacitetsproblem.

Avslutande synpunkter

En välfungerande infrastruktur som förbinder Älmhult med världen är inte bara avgörande för IKEA utan för hela Sveriges konkurrenskraft. Södra stambanan måste rustas för framtiden, och kapacitetsbristerna mellan Lund och Hässleholm måste lösas nu.

IKEA Älmhult AB står gärna till förfogande för fortsatt dialog med regeringen och Trafikverket.

IKEA Älmhult AB

IKEA Älmhult AB

asa.karlsson.bjorkmarker@ikea.inter.com

070 - 752 38 48